

Eduskunnan lakivaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi avioliittolain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi HE 172/2021 vp

Suomen Asianajajaliitto jäljempänä ("Asianajajaliitto") kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi avioliittolain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi.

Asianajajaliitto pitää lähtökohtaisesti oikeansuuntaisena tavoitetta rikosten uhrien aseman parantamisesta. Asianajajaliiton kriittiset huomiot liittyvät siihen, johtavatko ehdotetut säännösmuutokset jopa tavoitellun tarkoituksen toteutumatta jäämiseen.

Mahdollisuus pakolla solmitun avioliiton kumoamiseen on perusteltua siitä näkökulmasta, että avioliittoon pakotettu saa kumoamisen seurauksena takaisin sen perheoikeudellisen statuksen, mikä hänellä oli ennen avioliiton solmimista. Kumoamisesta huolimatta avioliittostatukselle jäisi merkitystä, koska kumoaminen ei vaikuttaisi lasten oikeudelliseen asemaan. Tämä johtaisi ristiriitoihin väestörekisterikirjauksissa, mihin seikkaan oikeusministeriön lausuntotiivistelmässä jotkut lausunnonantajat ovat perustellusti kiinnittäneet huomiota.

Kumoamisen edellyttämä näyttökynnys voi muodostaa tosiasiallisen esteen menettelyn käytölle. Tämä saattaa johtaa sen vähäiseen käyttöön avioeron ollessa joka tapauksessa vaihtoehtoinen menettelymuoto päättää myös pakolla solmittu avioliitto. Pakkoavioero-oikeudenkäynnin voidaan olettaa pitkittävän ja vaativan siihen osallisilta oikeudellisen asiantuntemuksen käyttöä etenkin jos osallisten näkemykset avioliiton solmimisen olosuhteista eroavat toisistaan. Tämä saattaa johtaa prosessin pitkittymiseen ja osittain palaamista "syylisyyshakuiseen" avioeroprosessointiin, josta on avioliittolain uudistuksen yhteydessä haluttu nimenomaisesti luopua.

Lähtökohtana nykytilanteessa on ulkomailla alaikäisenä solmitun avioliiton tunnustaminen Suomessa, jollei tunnustaminen ole Suomen oikeusjärjestyksen perusteiden vastaista. Täsmennyksen tarve liittyy keskeisesti niihin tilanteisiin, joissa avioliitto on solmittu ulkomailla Suomen avioliittoikärajaa koskevan säännöksen kiertämiseksi. Näissä tapauksissa kyse on tilanteesta, jossa asialla on liittymä Suomeen, jolloin osapuolilta täytyy voida edellyttää Suomen lainsäädännön tuntemusta. Avioliiton tunnustaminen olisi tällöin lähtökohtaisesti Suomen oikeusjärjestyksen perusteiden vastaista. Ulkomailla solmitun avioliiton tunnustamisen yhteydessä tulisi joka tapauksessa selvitettäväksi joko se, onko avioliitto solmittu Suomen avioliittoikää koskevan säännöksen kiertämiseksi vai puoltaako tunnustamista joku erityinen syy.

Asianajajaliitto toteaa, että ehdotuksen tavoitteiden toteuttamiseksi riittäisi sinänsä jo se, että lainkäytössä tunnustamatta jättämiseen liittyvät tulkintaperiaatteet ovat yhtenäisiä siten, että ulkomailla alaikäisenä solmittu avioliitto lähtökohtaisesti, ellei erityisiä vastasyitä esitetä, jätettäisiin aina tunnustamatta. Käytännössä kyse on siitä, kumpi vaihtoehto on asiaan osallisen oikeusturvan kannalta parempi - joko se, että hänen avioliittonsa Suomessa on lähtökohtaisesti pätevä, mutta voidaan jättää tunnustamatta, vaiko se, että avioliitto lähtökohtaisesti on pätemätön, mutta voidaan jälkikäteisesti tunnustaa.

Asianajajaliitto pitää ehdotuksen tavoitetta helpottaa avioliittoon pakotetun oikeutta saada avioero sekä poistaa pakkoavioliiton kielteisiä vaikutuksia yksilön kannalta sinänsä ymmärrettävinä ja oikeansuuntaisena.

Ehdotus myös vastaa muissa Pohjoismaissa yleisesti omaksuttua linjaa. Yleisistä puoltavista näkökulmista

huolimatta Asianajajaliitto kuitenkin päätyy toteamaan, että oikeudellisesti ehdotuksen toteutukseen liittyy riskejä. Koska ne ovat omiaan jopa heikentämään esityksen tarkoitusta suojata heikossa ja turvattomassa asemassa olevaa avioliiton osapuolta, ei liitto katso perustelluksi ehdotusta kannattaa.

Helsingissä 17. marraskuuta 2021

SUOMEN ASIANAJAJALIITTO

Niko Jakobsson
Suomen Asianajajaliiton pääsihteeri

LAATIIJA: Asianajaja Auni Särkkä, Helsinki